

CONSOLIDAREA RELAȚIILOR CU COMUNITATEA PROFESIONALĂ INTERNAȚIONALĂ

Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul reflectă căile și etapele principale de apropiere a domeniului biblioteconomie și știința informării de practicile și experiențele de calitate promovate la nivel internațional după declararea independenței Republicii Moldova în anul 1991. Sunt menționate, de asemenea, unele proiecte, unii specialiști, diferite organizații finanțatoare care au contribuit la acest proces.*

Cuvinte-cheie: *sistem național de biblioteci, centru biblioteconomic național, formarea profesională a personalului, model strategic, proiecte de finanțare.*

Abstract: *The article reflects the main ways and stages of approaching of quality practices and experiences, promoted internationally, in the field of librarianship and the science of information, after the Declaration of Independence of the Republic of Moldova in 1991. It also mentions some projects, specialists, funding organizations that contributed to this process.*

Keywords: *National Library System, National Library Center, staff training, Strategic Model, Financing projects.*

Până la declararea independenței Republicii Moldova la 27 august 1991 și începutul edificării biblioteconomiei naționale, activitatea bibliotecilor reflecta realitatea unui spațiu închis, dirijat metodologic dintr-un singur centru. Documentele de reglementare originale erau, ca regulă, în limba rusă și reflectau ideologia sovietică. În cel mai bun caz, acestea erau doar traduse în limba băștinașilor, fără a se interveni prea mult în conținut. Așa se face că, în anul 1991, când biblioteca noastră deja îmbrăcase mantia de bibliotecă națională, fondul de publicații în limba de stat (formularea din sinteza statistică) era de aproximativ 5,4%, iar media din bibliotecile publice constituia aproximativ 32,8%. În același timp, procentul de publicații în limbile minorităților naționale era de 80,7%

în Biblioteca Națională și 67,4% în bibliotecile publice. Statisticile prezentau, de asemenea, colecțiile în limbi străine, care constituiau 6,7% în Biblioteca Națională și 0,8% în bibliotecile publice.

Profesioniștii domeniului, care în mare parte făcuseră studii în limba rusă, foloseau o terminologie într-o limbă stâlcită ce se înțelegea cu greu. Anii din preajma independenței erau anii când majoritatea moldovenilor cu greu mai deosebeau cuvintele din limba rusă de cele din limba română („moldovenească”).

Experiențele și practicile biblioteconomice veneau și acestea dintr-un singur spațiu. Nu în zadar, toate documentele elaborate în primii ani de independență erau orientate spre alinierea la metodologiile și practicile promovate la nivel internațional.

Deja în modelul strategic al sistemului național de biblioteci, elaborat și aprobat în anul 1991, anul declarării independenței, scopul principal era „efectuarea unei reforme de fond și structură a activității bibliotecare în republică, îndreptată spre asigurarea creșterii rolului bibliotecilor în renașterea națională, în familiarizarea oamenilor muncii cu valorile de cultură și civilizație”.

Conform aceluiași document, instruirea și reciclarea cadrelor de bibliotecă avea drept scop strategic „pregătirea unor specialiști de ținută europeană, care, pe lângă cunoștințele și deprinderile de specialitate, ar cunoaște la perfecție patrimoniul național, valorile culturii și civilizației universale, două limbi de circulație internațională, bazele automatizării și computerizării proceselor bibliotecare și informaționale”.

Obiectivul „alinierii bibliotecilor din Republica Moldova la metodologiile și tehnicile biblioteconomice moderne promovate pe plan internațional” îl regăsim și în Ordinul nr. 215, din 08.10.1991, al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova „Despre revenirea la clasificarea zecimală universală a publicațiilor intrate în biblioteci, dar și în multe alte documente de reglementare a activității bibliotecilor.

În aceste condiții, cunoașterea experienței avansate și a inovațiilor din alte țări, a practicilor de calitate promovate la nivel internațional avea loc prin studierea literaturii de specialitate, îngreunată de slaba cunoaștere de către bibliotecari a limbilor de circulație internațională; vizitarea bibliotecilor din alte țări, îngreunată de lipsa finanțelor necesare pentru deplasări și invitarea specialiștilor de renume la diverse activități organizate de Biblioteca Națională.

Cele mai importante proiecte vizând apropierea de biblioteconomia internațională și europeană au fost realizate cu susținerea și în parteneriat cu Fundația Soros-Moldova, Ambasada SUA în Moldova, Alianța Franceză din Moldova, Centrul de Informare al Consiliului Europei din Moldova, Ambasada Germaniei în Republica Moldova, Ambasada Japoniei în Republica Moldova, Agenția Elvețiană

de Dezvoltare etc. Parteneriatele cu aceste structuri au stat la baza familiarizării bibliotecarilor moldoveni cu experiența avansată în domeniul biblioteconomic al altor state, au înlesnit invitarea în Republica Moldova a unor profesioniști de forță din mai multe țări. În consecință, bibliotecarii moldoveni au cunoscut personalități cu renume în domeniu, participanți la diverse activități de instruire, organizate în Chișinău, Bălți, Cahul, Hâncești, Orhei, Ungheni etc.

Primul mare proiect realizat de Biblioteca Națională, care a vizat apropierea/familiarizarea bibliotecarilor din Moldova cu experiența bibliotecilor americane a fost organizat cu sprijinul financiar al Fundației Soros-Moldova, Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Moldova și Asociației Bibliotecarilor Americani. David Case, specialist de la Biblioteca Universității Ohio (SUA), a susținut pe parcursul a patru luni un curs de management pentru bibliotecari. În calitate de formabili au fost implicați bibliotecari din toate tipurile de biblioteci din Republica Moldova. La ediția Simpozionului Anul Bibliologic 1997, care a avut loc în zilele de 4-5 martie 1998, David Case a prezentat o sinteză a acestui curs „Zece principii ale bibliotecilor americane”.

Următorul specialist din SUA care a vizitat BNRM a fost Robert R. Newlen, directorul Bibliotecii de Drept din cadrul Bibliotecii Congresului, care a prezentat un discurs despre experiența bibliotecilor din SUA la Simpozionul „Anul Bibliologic 2000”, ce a avut loc la 1-2 martie 2001.

În anii următori, BNRM primește în vizită mai mulți specialiști din domeniul biblioteconomie și știința informării, care au fost susținuți de Programul „International Speakers” al Departamentului de Stat al SUA:

- Hermina Anghelescu, profesor la Universitatea de Stat din Wayne, SUA, a familiarizat bibliotecarii moldoveni cu serviciile de referință specifice bibliotecilor americane; ulterior, dna Anghelescu a revenit în Republica Moldova în diverse proiecte (**decembrie 2001**). La Seminarul Național 2001, din 19 decembrie, doamna Anghelescu a vorbit despre „Bibliotecă și comunitate: aspecte teoretice și practice

ale modelului biblioteconomic american, accentuând aspectele ce țin de: servicii oferite de biblioteci în întâmpinarea nevoilor informaționale ale diverselor categorii de utilizatori (cu un accent deosebit pe serviciile de referință); folosirea în comun a serviciilor în cadrul programelor de cooperare interbibliotecară; automatizarea serviciilor de bibliotecă; resurse în format tipărit și electronic; marketing de bibliotecă;

▪ Judy Field, profesor la Universitatea de Stat din Wayne, SUA, și Liviu Dediu, directorul adjunct al Bibliotecii Județene Galați, România, au inițiat bibliotecarii moldoveni în specificul referințelor virtuale (**august 2002**);

▪ Bernard Margolis, directorul Bibliotecii Publice Boston, a susținut Conferința „Dirijarea schimbărilor în bibliotecă”, în cadrul Simpozionului Științific „Anul Bibliologic 2002”, la care au participat managerii bibliotecilor publice, universitare, specializate etc. din Republica Moldova (**martie 2003**);

▪ Grant Harris, specialist de referință la Biblioteca Congresului SUA, împreună cu care am organizat trainingul „Servicii moderne pentru utilizatori” (**octombrie 2003**) pentru bibliotecarii din Chișinău, Bălți și Comrat.

Despre bibliotecile din Franța bibliotecarii moldoveni au cunoscut mai multe de la invitatul Bibliotecii Naționale Bernard Barbereau, de la Alianța Franceză din Moldova, participant la Seminarul Național „Bibliotecile și Memoria Lumii”, care a avut loc la Biblioteca Națională în zilele de 18-19 decembrie 1996. Ulterior, în anul 2000, Biblioteca Națională a primit-o în vizită pe doamna Elisabeth Freyre, șefa Departamentului relații internaționale de la Biblioteca Națională a Franței (BNF). Și acest proiect a fost finanțat de Alianța Franceză din Moldova. În anul 1998, oaspetele BNRM a fost doamna Martine Blanc-Montmayeur, directoarea Bibliotecii Publice de Informare (BPI) din Paris, care, în cadrul Clubului Biblioteconomiștilor, a vorbit despre: organizarea bibliotecilor din Franța, informatizarea și serviciile de cercetări informatice, profesia de bibliotecar în Franța. Următorul pas în cunoașterea bi-

blioteconomiei franceze a fost vizita doamnei Barbara Kotalska, de la Biblioteca Națională a Franței, care a susținut un seminar pentru specialiștii antrenați în catalogare și indexare din bibliotecile mari, în special din cele participante la Proiectul SIBIMOL (**noiembrie 2004**).

De menționat aici că, din experiența bibliotecarilor din Franța, în special a celor de la Biblioteca Națională a Franței, au fost preluate mai multe idei, cum ar fi structura BNRM în bază de departamente la fel ca la BNF, idei ce țin de depozitul legal, indexarea publicațiilor, memoria culturală etc.

Nu vom vorbi aici despre nenumărații invitați și oaspeți din România, împreună cu care am escaladat culmile biblioteconomiei occidentale. Colegii noștri de peste Prut au fost aici, alături de noi, la vârfuri (Ministerul Culturii, Biblioteca Națională a României, cea mai mare parte din Bibliotecile Județene, ANBPR, ABIR) chiar din anul 1991, începând cu inaugurarea Bibliotecii „Transilvania” și sunt alături de noi în continuare.

Pentru a fi la curent cu experiența bibliotecilor lumii și a-și dezvolta sau actualiza competențele profesionale, specialiștii din diferite secții din cadrul BNRM au participat la diverse concursuri și au câștigat mai multe proiecte profesionale, susținute financiar de Fundația Soros-Moldova, Ambasada SUA în Moldova, Alianța Franceză din Moldova, Fundația Conferința Bibliotecilor Naționale Europene, Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională etc. Granturile obținute au permis participarea la diverse întruniri internaționale în domeniu, unde au studiat experiența avansată a mai multor țări, propunând spre implementare idei care au contribuit la schimbarea și modernizarea activității bibliotecilor din Republica Moldova.

Când străinătatea a devenit mai prietenoasă cu cetățenii Republicii Moldova și, respectiv, cu reprezentanții domeniului biblioteconomic și aceștia au început, prin diverse granturi și finanțări să aibă acces la diferite reuniuni profesionale internaționale, stagii de documentare etc., am înțeles personal că ori te aliniezi mișcării și aduni cât mai multe cunoștințe, utilizând orice oportunitate.

tunitate, ori te dai într-o parte, lăsând locul din față colegilor care au făcut din dezvoltarea profesională un scop bine definit. Din păcate, Biblioteca Națională n-a putut să-și permită în acea perioadă delegarea specialiștilor după hotare din cauza resurselor limitate.

Așa a început lupta pentru granturi și diverse oportunități de actualizare a cunoștințelor atât pentru dezvoltarea instituției, cât și pentru dezvoltarea profesională personală. Datorită acestora, am reușit să particip la următoarele reuniuni profesionale:

- **1996** seminarul cu tema „Managementul ONG sau simplu despre complicat” (4-6 septembrie 1996, Chișinău). Counterpart Foundation, Inc. Bielorusia, Moldova, Ucraina

- **1998** cursul de 3 seminare „Formarea Formatorilor”, organizat de către Fundația Soros-Moldova, în cadrul programului de sprijin al bibliotecilor în colaborare cu Rețeaua Programelor de Biblioteci OSI Budapesta și Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (mai-iunie 1998, Chișinău, Fundația Soros-Moldova)

- **2001** conferința „Libraries and librarians: making an difference in the Knowledge Age”/ the 67th IFLA Council and General Conference (16-21 august 2001, Boston, USA)

- **2002** the NELA Annual Conference (20-22 octombrie, 2002, Sturbridge, Massachusetts)

- **2002** FSA Contemporary Issues Fellowship Program (august – decembrie 2002)

- **2003** PULMAN-XT Training Workshop (5-10 aprilie 2003, Helsinki, Finlanda)

- **2003** Seminarul Internațional „Acces Deschis (Open Access): explorarea comunității științifice”, susținut de eIFL-net, programul eIFL-OA (Open Access)

Referințe bibliografice:

1. OSOIANU, Vera. Cronica Simpozionului Științific „Anul Bibliologic”. In: Osoianu, Vera. Biblioteca în căutarea identității. Chișinău, 2013, pp. 213-214. ISBN 978-9975-62-340-7.
2. SIMPOZIONUL Științific „Anul Bibliologic” – 25 de ani: colaborare, dezvoltare, impact. Chișinău: BNRM, 2016. 70 p. ISBN 978-9975-9696-6-6.
3. VERA Osoianu și biblioteca din oglinda unui destin: Monografie biobibliografică. Chișinău: BNRM, 2021. 384 p. ISBN 978-9975-3425-7-5.

(23-24 iunie 2008, Chișinău, ASEM)

- **2009** cursul „Biblioteca publică și Web 2.0”, susținut de Judith F. Field, profesor, Facultatea de Biblioteconomie și Știința Informării, Wayne State University, Detroit, Michigan, SUA, Jeri Oltman, director, Perquimans County Library, Hertford, Carolina de Nord, dr. Hermina G. B. Angheliescu, profesor, Facultatea de Biblioteconomie și Știința Informării, Wayne State University, Detroit, Michigan, dr. Robert P. Holley, profesor, Facultatea de Biblioteconomie și Știința Informării, Wayne State University, Detroit, Michigan, Dan Matei, director, CIMEC București, dr. Teodor Ardelean, director, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Baia Mare (8-12 iunie 2009, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Baia Mare, Centrul de pregătire profesională în cultură).

În articol este reflectată doar o mică parte din eforturile instituționale și personale, care, pe parcursul anilor, au fost investite în cunoaștere, la nivel de BNRM și la nivel personal, în acest caz concret. Dar toate împreună: studierea literaturii de specialitate, invitarea specialiștilor calificați de după hotare, vizitarea unor biblioteci din alte țări și participarea la diverse întruniri internaționale au permis să ținem profesia și bibliotecarii la curent cu mișcarea de idei în domeniu, să ne integrăm proceselor și lumii bibliotecare internaționale. Toate acestea au influențat dezvoltarea biblioteconomiei naționale și au permis acumularea și diseminarea cunoștințelor și a experienței avansate înregistrate de biblioteconomia internațională, dar și cunoașterea noastră în lumea bibliotecară.

Aceste experiențe continuă și în prezent, constituind principalul motor de integrare în biblioteconomia europeană și mondială. Acum suntem conștienți mai mult decât oricând că aceasta este calea de urmat.